

Latvijas Republikas tiesībsargs

Baznīcas iela 25, Rīga, LV-1010, tālr.: 67686768, fakss: 67244074, e-pasts: tiesibsargs@tiesibsargs.lv, www.tiesibsargs.lv

ATZINUMS pārbaudes lietā Nr.2017-32-4N Rīgā

2018.gada 6.martā

Nr.6-6/5

Par tiesas nolēmuma efektīvu izpildi

Tiesībsargs 2017.gada 28.augustā saņēma Jūsu 2017.gada 25.augusta iesniegumu (reģistrēts 28.08.2017 ar Nr.1189) par tiesas nolēmuma par uzturlīdzekļu piedziņu izpildi.

Iesniegumā norādāt, ka kriminālprocesa Nr.[..] ietvaros ar Kurzemes rajona tiesas 2013.gada 8.jūlija spriedumu Jūs un Jūsu dēls Persona B tikāt atzīti par vainīgiem Krimināllikuma 177.panta trešajā daļā un attiecībā pret Jūsu dēlu arī Krimināllikuma 275.panta otrajā daļā paredzēto noziedzīgu nodarījumu izdarīšanā. Minētais spriedums ar Augstākās tiesas 2014.gada 20.maija lēmumu tika atstāts negrozīts un stājās spēkā. Norādāt, ka minētā kriminālprocesa ietvaros cietušā Personas C (Jūsu bijušā vīra) mantai tika uzlikts arests, kas līdz pat šim brīdim nav ticis atcelts. Norādāt, ka 2017.gada 20.jūnijā vērsāties ar sūdzību Rīgas pilsētas Pārdaugavas tiesā, kur, vadoties no Kriminālprocesa likuma 366.panta pirmās daļas 2., 4. un 6.punkta, lūdzāt atcelt cietušā mantai uzlikto arestu. Tomēr ar Rīgas pilsētas Pārdaugavas tiesas priekšsēdētāja p.i. [..] 2017.gada 21.jūlija atbildes vēstuli tikāt informēta, ka Jūsu lūgums par aresta atcelšanu atstāts bez izskatīšanas. Norādāt, ka minēto darbību rezultātā Jums kā kredītorai izpildu lietas ietvaros par uzturlīdzekļu piedziņu bērnu uzturam no Jūsu bijušā vīra Personas C nav iespējams saņemt uzturlīdzekļu parādu, jo kriminālprocesa Nr.[..] ietvaros uzliktais mantas arests Personas C piederošajam nekustamajam īpašumam joprojām nav ticis atcelts.

Izvērtējot iesniegumā norādītos apstākļus, tiesībsargs, pamatojoties uz Tiesībsarga likuma 24.panta otro daļu, 2017.gada 25.septembrī **ierosināja pārbaudes lietu** par Jums garantēto tiesību uz taisnīgu tiesu iespējamo aizskārumu saistībā ar tiesas nolēmuma garantētu izpildi.

Ar 2017.gada 12.decembra tiesībsarga vēstuli Nr.6-8/342 tikāt informēta, ka papildus informācijas iegūšanas nolūkos, pārbaudes lietas izskatīšanas termiņš tiek pagarināts līdz 2018.gada 26.februārim.

Pārbaudes lietas ietvaros pēc normatīvo aktu un judikatūras izpētes, iepazīšanās ar Tiesu informācijas sistēmā (TIS) pieejamo informāciju un krimināllietas Nr.[..] materiāliem, kā arī saņemto informāciju no Tieslietu ministrijas, Augstākās tiesas un zvērinātas tiesu izpildītājas [..], tiesībsargs sniedz šādu atzinumu.

Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 92.panta 1.teikums paredz, ka “ikviens var aizstāvēt savas tiesības un likumiskās intereses taisnīgā tiesā”. Lai gan minētajā pantā nav tieši atrunāts, tomēr taisnīgas tiesas jēdziens ietver arī tiesības prasīt, lai valsts nodrošina efektīvu tiesas sprieduma izpildi. Pretējā gadījumā visas pārējās taisnīgas tiesas garantijas ir bezjēdzīgas, ja persona, kas tiesā “panākusi taisnību”, nevar to īstenot praksē¹.

Civilprocesa likuma E daļa “Tiesas spriedumu izpilde” nosaka kārtību, kādā ir izpildāmi tiesu nolēmumi, tiesnešu lēmumi vai citu institūciju nolēmumi. Atbilstoši Civilprocesa likuma (turpmāk arī – CPL) 539.panta pirmās daļas 1.punktam šajā likumā noteiktajā tiesas spriedumu izpildes kārtībā izpildāmi tiesas spriedumi un tiesas vai tiesneša lēmumi civillietās, kā arī lietās, kas rodas no administratīvi tiesiskajām attiecībām.

Kā izriet no tiesībsarga rīcībā pieejamās informācijas, tad zvērinātas tiesu izpildītājas [..] lietvedībā, pamatojoties uz Rīgas rajona tiesas 1998.gada 14.janvārī izdoto izpildu rakstu lietā Nr.[..], atrodas izpildu lieta Nr.[..] par uzturlīdzekļu piedziņu Personas A labā dēlu uzturam. Līdz ar to spriedums par uzturlīdzekļu piedziņu ir izpildāms Civilprocesa likumā noteiktajā kārtībā.

Saskaņā ar CPL 567.panta pirmo daļu “piedzinējs, iesniedzot izpildu dokumentu izpildei, norāda piespiedu izpildes līdzekli, ievērojot šā likuma 570. un 572.panta noteikumus, samaksā valsts nodevu un sedz citus sprieduma izpildes izdevumus tādā apmērā, kāds nepieciešams izpildes uzsākšanai piedzinēja norādītajā veidā. [..]”. Konkrētajā gadījumā, kā izriet no zvērinātas tiesu izpildītājas [..] sniegtās informācijas, piedzinēja Persona A kā vienu no piespiedu izpildes līdzekļiem ir norādījusi arī piedziņas vēršanu uz parādnieka (Personas C) nekustamo īpašumu, to pārdodot. Savukārt tiesu izpildītāja ir konstatējusi, ka konkrētajā gadījumā ir pieļaujama piedziņas vēršana uz parādnieka nekustamo īpašumu, jo piedzinējas prasījumu saprātīgā termiņā nav iespējams apmierināt, piemērojot citus piespiedu izpildes līdzekļus (Civilprocesa likuma 570.panta trešā daļa). Līdz ar to tiesu izpildītāja ir vērsusi piedziņu uz parādnieka Personas C nekustamo īpašumu.

Vienlaikus kā tika konstatēts pēc iepazīšanās ar krimināllietas Nr.[..] materiāliem, tad Personas C piederošajam nekustamajam īpašumam [..], ar 2011.gada 1.jūlija Valsts policijas Rīgas reģiona pārvaldes Rīgas Kurzemes iecirkņa Kārtības policijas nodaļas inspektora lēmumu tika uzlikts arests. Arests Personas C (cietušā) mantai tika uzlikts, lai nodrošinātu lietas apstākļu pilnīgu un vispusīgu izskatīšanu un cietušās personas tiesību aizsardzību, kā arī, lai nepieļautu nekustamā īpašuma atsavināšanu. Kā izriet no krimināllietas materiāliem, tad ar Rīgas pilsētas Kurzemes rajona tiesas 2013.gada 8.jūlija spriedumu apstiprināta tiesas procesā noslēgtā vienošanās starp prokuroru un apsūdzēto Personu B (dēlu) un Personu A par vainas atzīšanu un sodu, un Persona B

¹ Latvijas Republikas Satversmes komentāri. VIII nodaļa. Cilvēka pamattiesības. Autoru kolektīvs prof. R.Baloža zinātniskā vadībā. – Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2011, 141.lpp, 81.punkts. Sk. arī Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2002.gada 7.maija sprieduma lietā “Burdov v. Russia”, pieteikuma Nr.59498/00, 34.punktu un 1997.gada 19.marta sprieduma lietā “Hornsby v. Greece”, pieteikuma Nr.18357/91, 40.punktu.

atzīts par vainīgu Krimināllikuma 177.panta trešajā daļā un 275.panta otrajā daļā paredzēto noziedzīgo nodarījumu izdarīšanā un Persona A atzīta par vainīgu Krimināllikuma 177.panta trešajā daļā paredzētā noziedzīgā nodarījuma izdarīšanā. Minētais spriedums ar Augstākās tiesas Krimināllietu departamenta 2014.gada 20.maija lēmumu tika atstāts negrozīts.

Vienlaikus nedz ar Rīgas pilsētas Kurzemes rajona tiesas 2013.gada 8.jūlija spriedumu, nedz ar Augstākās tiesas Krimināllietu departamenta 2014.gada 20.maija lēmumu netika izlemts jautājums par aresta atcelšanu mantai. Vienīgi ar Rīgas pilsētas Kurzemes rajona tiesas 2013.gada 12.septembra lēmumu tika noraidīts Personas B (apsūdzētā) pieteikums par mantas aresta atcelšanu, kas gan ar Augstākās tiesas Krimināllietu departamenta 2014.gada 20.maija lēmumu tika atcelts, kriminālprocesu šajā daļā izbeidzot. Tādējādi cietušā (Personas C) nekustamajam īpašumam uzliktais arests saglabājās, lai gan ir stājies spēkā tiesas nolēmums.

Kriminālprocesa likuma (turpmāk arī – KPL) 366.panta pirmajā daļā ir noteikti tie gadījumi, kad mantai uzliktais arests ir atceļams. Vienlaikus no minētās normas nav arī izsecināms, ka mantas arests nevarētu pastāvēt arī pēc spēkā stājušos tiesas nolēmuma. To apstiprina Augstākā tiesa, kas, atbildot uz tiesībsarga pieprasījumu, norādīja, ka mantai uzliktais arests var pastāvēt pēc nereabilitējošiem nolēmumiem (sk. KPL 380.pantu). Arī Tieslietu ministrija savā atbildes vēstulē norādīja uz vairākām iespējamām situācijām, kurās mantas arests saglabājas, lai gan ir stājies spēkā tiesas nolēmums. Tā, piemēram, atbilstoši KPL 366.panta otrajai daļai “procesa virzītājs var saglabāt arestu tādai mantas daļai, kas var būt nepieciešama procesuālo izdevumu segšanai”.

Vienlaikus Tieslietu ministrija vērsa uzmanību uz apstākli, ka saskaņā ar KPL 514.panta pirmās daļas 11.¹punktu “apspriedes laikā tiesa apspriežu istabā izlemj šādus jautājumus: rīcību ar lietiskajiem pierādījumiem, dokumentiem, mantu, kas saistīta ar noziedzīgu nodarījumu, citiem procesa laikā izņemtajiem priekšmetiem un vērtībām un mantu, kurai uzlikts arests”. Tieslietu ministrijas ieskatā, gadījumā, ja tiesa nolemj mantas arestu neatcelt, tiesas spriedumā ir jānorāda tiesas lēmums attiecībā uz mantu, kurai ir uzlikts arests, proti, līdz kuram brīdim, vai izpildot kādas darbības, mantas arests būtu atceļams, ievērojot to, ka pastāv vairākas iespējas, ka mantas arests tiek saglabāts, neskatoties uz to, ka ir stājies spēkā tiesas nolēmums.

Līdz ar to, lai gan saskaņā ar KPL 528. un 529.pantu tiesas sprieduma rezolutīvajā daļā nav tieši noteikts, ka ir jānorāda arī tiesas lēmums attiecībā uz mantu, kurai uzlikts arests, tomēr, ievērojot Tieslietu ministrijas norādīto, kā arī, iztulkojot KPL 514.panta pirmās daļas 11.¹punktu un 529.panta 1.punktu ar sistēmisko interpretācijas metodi, tiesai, gadījumā, ja tiek nolemts mantas arestu neatcelt, nolēmumā būtu jānorāda arī lēmums par mantu, kurai uzlikts arests. Konkrētajā lietā Rīgas pilsētas Kurzemes rajona tiesas 2013.gada 8.jūlija spriedumā un Augstākās tiesas Krimināllietu departamenta 2014.gada 20.maija lēmumā šādi atsevišķi lēmumi netika norādīti.

Vienlaikus norādāms, ka, pastāvot šādai situācijai, kad mantai uzliktais arests saglabājas, lai gan ir stājies spēkā tiesas nolēmums, Kriminālprocesa likumā nav noteikts konkrēts regulējums, kura ietvaros šis jautājums būtu risināms. Tomēr kā savās atbildes vēstulēs norādīja gan Augstākā tiesa, gan Tieslietu ministrija, tad jautājums par mantas aresta atcelšanu pēc spēkā stājušos tiesas nolēmuma būtu skatāms, vadoties no KPL 61.nodaļas regulējuma “Spriedumu un lēmumu izpildes laikā radušos jautājumu

izskatīšana”. Konkrēti saskaņā ar KPL 650.pantu, kas paredz, ka “jautājumus, kuri saistīti ar spriedumā noteiktā soda izpildi, kā arī neskaidrības, kas rodas, izpildot tiesas nolēmumu, pēc nolēmuma izpildes iestādes vai prokurora iesnieguma izlemj tās pirmās instances tiesas tiesnesis, kura pieņēmusi nolēmumu, izņemot šā likuma 638., 642. un 647.pantā minētos gadījumus. Ja nolēmums tiek izpildīts ārpus tās tiesas darbības teritorijas, kura to pieņēmusi, šā panta pirmajā daļā minētos jautājumus izlemj tās tāda paša līmeņa tiesas tiesnesis, kuras darbības teritorijā notiesātais izcieš sodu”. Turklāt kā norādīja Tieslietu ministrija, tad konkrētajā gadījumā “zvērīnātam tiesu izpildītājam būtu jāvērsas pie nolēmuma izpildes iestādes vai prokuratūrā ar lūgumu iesniegt tiesā iesniegumu par nepieciešamību izlemt par mantas aresta atcelšanu”.

Lai gan zināmā mērā var piekrist iepriekš norādītajam, jo mantas aresta atcelšana pēc spēkā stājušos tiesas nolēmuma pēc būtības ir viens no nolēmuma izpildes laikā radušiem jautājumiem, tomēr KPL 61.nodaļa šāda jautājuma izskatīšanu tieši neparedz. Kā izriet no minētās nodaļas, tad 640.-649.¹pantā ir uzskaitīti konkrēti jautājumi, kas saistīti ar nolēmuma izpildi un var tikt izlemti tiesā. Nevienā no minētajām normām jautājums par mantas aresta atcelšanu nav atrunāts. Tāpat norādāms, ka šajā pantā uzskaitītie ar nolēmuma izpildi saistītie jautājumi ir cieši saistīti tieši ar notiesātajai personai piemēroto sodu. Savukārt mantisko jautājumu izskatīšana nevienā no minētajām normām nav paredzēta. Turklāt kā izriet arī no KPL 651.panta pirmās daļas, tad “ar nolēmuma izpildi saistītos jautājumus cik drīz vien iespējams izlemj tiesnesis tiesas sēdē, piedaloties prokuroram un notiesātajam, kuram tiek nodrošinātas šā likuma 74.²pantā paredzētās tiesības, kā arī tās iestādes pārstāvim, kura atbild par nolēmuma izpildi. Notiesātā neattaisnotas neierašanās gadījumā jautājumu var lemt bez viņa klātbūtnes”. Tādējādi arī ar nolēmuma izpildi saistīto jautājumu izlemšanas kārtība pēc būtības norāda tieši uz notiesāto personu saistīto jautājumu izskatīšanu.

Satversmes 90.pants nosaka, ka “ikvienam ir tiesības zināt savas tiesības”. Satversmes 90.pants prasa nodrošināt tādu normatīvo regulējumu, lai privātpersona varētu saprast no tiesību normām izrietošo tiesību un pienākumu apjomu, kā arī attiecīgi spētu prognozēt iespējamās sekas par tiesību normu neievērošanu². Arī Satversmes tiesa savā praksē, vērtējot ierobežojuma atbilstību konstitucionalitātes testa kritērijiem, visupirms pārbauda, vai ierobežojums noteikts ar pienācīgā kārtā pieņemtu likumu, t. sk., vai likums ir pietiekami skaidri formulēts, lai persona varētu izprast no tā izrietošo tiesību un pienākumu saturu un paredzēt tā piemērošanas sekas, kā arī vai likums nodrošina aizsardzību pret tā patvaļīgu piemērošanu³. Turklāt valstij no tiesībām uz taisnīgu tiesu izrietošajām tiesībām uz pieejamību tiesai izriet pienākums nodrošināt tādu procesuāltiesisko regulējumu, lai personas varētu saprast, kā jāvērsas tiesā⁴.

Nemot vērā iepriekš norādītos apstākļus, tiesībsarga ieskatā Kriminālprocesa likuma 61.nodaļa, un tieši KPL 650. un 651.pants, konkrētajā gadījumā skaidri neparedz tādu normatīvo regulējumu, lai personas varētu saprast, ka šā regulējuma ietvaros viņiem pastāv tiesības vērsties pie nolēmuma izpildes iestādes vai prokurora ar lūgumu vērsties tiesā ar iesniegumu par mantas aresta atcelšanu. Tādējādi tiesībsargs vērsīsies Tieslietu ministrijā, lai izdiskutētu normatīvā regulējuma iespējamo pilnveidi.

² Latvijas Republikas Satversmes komentāri. VIII nodaļa. Cilvēka pamattiesības. Autoru kolektīvs prof. R.Baloža zinātniskā vadībā. – Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2011, 69.lpp, 29.punkts.

³ Sk., piemēram, Satversmes tiesas 2017.gada 24.novembra sprieduma lietā Nr.2017-07-01 15.punktu un 2015.gada 8.aprīļa sprieduma lietā Nr.2014-34-01 14.punktu.

⁴ Latvijas Republikas Satversmes komentāri. VIII nodaļa. Cilvēka pamattiesības. Autoru kolektīvs prof. R.Baloža zinātniskā vadībā. – Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2011, 130.lpp, 41.punkts.

Kā jau iepriekš tika norādīts, tad zvērināta tiesu izpildītāja [...] izpildu lietas Nr.[..] ietvaros ir vērsusi piedziņu uz parādnieka Personas C nekustamo īpašumu [...]. Vienlaikus, ņemot vērā kriminālprocesa Nr.[..] ietvaros uzlikto arestu minētajam nekustamajam īpašumam, tiesu izpildītāja pēc Personas A 2015.gada 29.janvārī saņemtā iesnieguma, vadoties no CPL 559.panta otrās prim daļas⁵ un KPL 364.¹panta otrās daļas⁶, 2015.gada 9.februārī vērsās pie procesa virzītāja ar pieteikumu par atļauju vērst piedziņu uz arestēto īpašumu. Ievērojot to, ka kriminālprocess ar Augstākās tiesas 2014.gada 20.maija lēmumu tika pabeigts, procesa virzītājs atbilstoši KPL 27.panta otrās daļas 5.punktam ir Rīgas pilsētas Pārdaugavas tiesas tiesnesis.

Rīgas pilsētas Pārdaugavas tiesas (bij. Rīgas pilsētas Kurzemes rajona tiesa) tiesnesis ar 2015.gada 18.februāra lēmumu nolēma noraidīt tiesu izpildītājas pieteikumu. Kā pamatojumu tiesnesis savam lēmumam norādīja, ka KPL 364.¹panta otrā daļa nosaka, ka “izvērtējot kriminālprocesa apstākļus un tā prasījuma būtību, kura apmierināšanai reģistrēta atzīme par piedziņas vērsanu, pieņem lēmumu par atļauju vai aizliegumu tiesu izpildītājam vērst piedziņu uz šo mantu. Tas nozīmē, ka lietā ir nepieciešams konstatēt faktu, ka prasījuma apmierināšanai par uzturlīdzekļu piedziņu zemesgrāmatā reģistrēta atzīme par piedziņas vērsanu. Tiesnesis no [...] pagasta zemesgrāmatas nodalījuma Nr.[..] konstatē, ka pēc Rīgas rajona tiesas 1998.gada 14.janvārī izdotā izpildu raksta lietā Nr.[..] par uzturlīdzekļu piedziņu no Personas C, Personas A labā, nav reģistrēta atzīme par piedziņas vērsanu, līdz ar to atļauja vērst piedziņu uz nekustamo īpašumu izpildu lietā Nr.[..] nevar tikt dota”. Atbilstoši KPL 364.¹panta otrajai daļai šis lēmums nav pārsūdzams.

Pārbaudes lietas ietvaros tiesībsargs vērsās pie Augstākās tiesas un Tieslietu ministrijas ar lūgumu sniegt atbildi, vai Kriminālprocesa likuma 364.¹pants pieļauj atkārtotu zvērināta tiesu izpildītāja vērsanos pie procesa virzītāja ar pieteikumu par atļauju vērst piedziņu uz arestēto īpašumu situācijā, kad salīdzinoši ar iepriekšējo pieteikuma izlemšanas brīdi ir būtiski mainījušies lietā pastāvošie apstākļi? Kā savā atbildes vēstulē norādīja Tieslietu ministrija, tad “KPL 364.¹panta otrajā daļā minētais procesa virzītāja lēmums pēc būtības nevarētu tikt atzīts par tādu, kam piemīt universāls raksturs. KPL regulējums neliedz iespēju zvērinātam tiesu izpildītājam atkārtoti vērsties pie procesa virzītāja ar pieteikumu par atļauju vērst piedziņu uz arestēto īpašumu situācijā, kad salīdzinoši ar iepriekšējo pieteikuma izlemšanas brīdi ir būtiski mainījušies lietā pastāvošie apstākļi”.

Līdz ar to, lai gan saskaņā ar šo normu lēmums par aizliegumu vērst piedziņu uz arestēto mantu nav pārsūdzams, tomēr, būtiski mainoties lietā pastāvošiem apstākļiem, tiesu izpildītājs var atkārtoti vērsties pie procesa virzītāja ar pieteikumu par atļauju vērst piedziņu uz arestēto mantu.

Ņemot vērā Rīgas pilsētas Pārdaugavas tiesas (bij. Rīgas pilsētas Kurzemes rajona tiesa) tiesneša 2015.gada 18.februāra lēmumā ietverto atteikuma motivāciju, kā arī

⁵ “Tiesu izpildītājs atliek piedziņas vērsanu uz mantu, kurai kriminālprocesuālā kārtībā uzlikts arests un kuras realizēšanai procesa virzītājs nav devis atļauju, līdz mantas aresta atcelšanai kriminālprocesā vai procesa virzītāja atļaujas saņemšanai.”

⁶ “Ja zvērinātam tiesu izpildītājam Civilprocesa likumā noteiktajā kārtībā, veicot nolēmuma izpildi, ir nepieciešams vērst piedziņu uz arestēto mantu, viņš ar pieteikumu vērsās pie procesa virzītāja. Procesu virzītājs, izvērtējot kriminālprocesa apstākļus un tā prasījuma būtību, kura apmierināšanai reģistrēta atzīme par piedziņas vērsanu, pieņem lēmumu par atļauju vai aizliegumu tiesu izpildītājam vērst piedziņu uz šo mantu. Ja procesa virzītājs ir tiesnesis vai tiesa, pieteikumu izskata un lēmumu pieņem rakstveida procesā. Lēmumā par atļauju vērst piedziņu uz arestēto mantu norāda summu, kas saglabājama mantisko jautājumu nodrošināšanai kriminālprocesā. Procesu virzītāja pieņemtais lēmums nav pārsūdzams.”

KPL 364.¹panta otro daļu, tiesu izpildītājam, vadoties no CPL 555.panta septītās daļas 3.punkta, bija nepieciešams iesniegt nostiprinājuma lūgumu zemesgrāmatu nodaļai par piedziņas atzīmes ierakstīšanu uz parādnieka arestēto īpašumu. Kā izriet no zvērinātas tiesu izpildītājas [...] atbildes vēstules tiesībsargam, tad šobrīd – saskaņā ar tiesu izpildītājas 2016.gada 22.decembra nostiprinājuma lūgumu [...] zemesgrāmatu nodaļai – nekustamajam īpašumam [...], ir reģistrēta piedziņas atzīme. Vienlaikus kā informēja tiesu izpildītāja, tad “zvērināts tiesu izpildītājs, izvērtējot konkrētos apstākļus izpildu lietā, to izmaiņas, un, izvērtējot pieprasījuma lietderīgumu, ir tiesīgs atkārtoti procesa virzītājam lūgt atļauju vērst piedziņu uz arestēto nekustamo īpašumu. Informēju, ka atkārtoti tiks nosūtīts pieteikums Rīgas pilsētas Kurzemes rajona tiesai par atļauju vērst piedziņu uz Personai C piederošo arestēto nekustamo īpašumu [...], kadastra numurs [...]”.

Tomēr tiesībsargam nav izprotams, kāpēc tikai apmēram pēc diviem gadiem, skaitot no tiesneša 2015.gada 18.februāra lēmuma, tiesu izpildītāja vērsās zemesgrāmatu nodaļā ar 2016.gada 22.decembra nostiprinājuma lūgumu par piedziņas atzīmes ierakstīšanu uz arestēto īpašumu. Tāpat tiesībsargam nav saprotams, kāpēc tikai apmēram pēc gada un trīs mēnešiem pēc piedziņas atzīmes ierakstīšanas zemesgrāmatā tiesu izpildītāja ir nolēmusi atkārtoti vērsties ar pieteikumu pie procesa virzītāja par atļauju vērst piedziņu uz Personai C piederošo arestēto nekustamo īpašumu. Arī zvērināta tiesu izpildītāja savā atbildes vēstulē tiesībsargam nav to paskaidrojusi.

Eiropas Cilvēktiesību tiesa (turpmāk arī – ECT) savā judikatūrā ir norādījusi, ka Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas (turpmāk – Konvencija) 6.panta 1.punktā ietvertās “tiesības uz tiesu” garantijas ir izpildītas, ja pieteikuma iesniedzējam ir atļauts vērsties pie tiesu izpildītāja, lai panāktu sprieduma izpildi, un, kur turpmāka nespēja izpildīt spriedumu nav notikusi valsts iestāžu nolaidības vai bezdarbības dēļ⁷. Lai gan dažas sprieduma izpildes aizkavēšanās var attaisnot konkrētos apstākļos, aizkavēšanās nevar būt tāda, kas varētu ietekmēt lietas dalībnieka tiesības uz sprieduma izpildi⁸. Saprotot to šādā veidā, izpildei jābūt pilnīgai un izsmeļošai, nevis tikai daļējai⁹, un to nevar novērst, padarīt par spēkā neesošu vai nepamatoti atliktu¹⁰. Nepamatoti ilga kavēšanās sprieduma izpildē var pārkāpt Konvenciju. Šādas kavēšanās pamatotība ir jānosaka, jo īpaši, ņemot vērā izpildes procedūru sarežģītību, prasītāja un kompetento iestāžu rīcību, kā arī tiesas sprieduma apjomu un raksturu¹¹.

Vienlaikus veiksmīgam lietas dalībniekam var būt pienākums veikt noteiktas procesuālās darbības, lai uzsāktu vai paātrinātu sprieduma izpildi. Tomēr kreditora sadarbībai nevajadzētu pārsniegt to, kas ir absolūti nepieciešams, un tā jebkurā gadījumā neatbrīvo iestādes no saviem pienākumiem¹². Tāpat Eiropas Cilvēktiesību tiesa izdala tās izpildu lietas, kurās parādnieka statusā ir valsts, no izpildu lietām, kur parādnieks ir privātpersona. Lai gan valsts nevar atbildēt par privātpersonas parāda neatmaksāšanu tās maksātnespējas dēļ¹³, tomēr valstij ir pozitīvs pienākums organizēt tādu nolēmumu izpildes sistēmu, kas ir efektīva gan normatīvajā regulējumā, gan piemērošanas praksē¹⁴. Tāpēc valsts atbildība var iestāties, ja izpildes procesā iesaistītās valsts amatpersonas

⁷ Sk. ECT 2002.gada 18.jūnija lēmumu lietā “Shestakov v. Russia”, pieteikums Nr.48757/99.

⁸ ECT 2002.gada 7.maija sprieduma lietā “Burdov v. Russia”, pieteikuma Nr.59498/00, 35.punkts.

⁹ ECT 2005.gada 31.marta sprieduma lietā “Matheus v. France”, pieteikums Nr.62740/00, 58.punkts.

¹⁰ ECT 1999.gada 28.jūlija sprieduma lietā “Immobiliare Saffi v. Italy”, pieteikums Nr.22774/93, 74.punkts.

¹¹ ECT 2007.gada 15.februāra sprieduma lietā “Raylyan v. Russia”, pieteikums Nr.22000/03, 31.punkts.

¹² ECT 2009.gada 15.janvāra sprieduma lietā “Burdov v. Russia (No. 2)”, pieteikums Nr.33509/04, 69.punkts.

¹³ Sk., piemēram, ECT 2003.gada 27.maija sprieduma lietā “Sanglier v. France”, pieteikums Nr.50342/99, 39.punktu.

¹⁴ ECT 2005.gada 7.jūnija sprieduma lietā “Fuklev v. Ukraine”, pieteikums Nr.71186/01, 84.punkts.

neizrāda nepieciešamo rūpību vai pat novērš izpildi¹⁵, ņemot vērā, ka tieši viņas ir tās, kas īsteno valsts varu¹⁶.

Tiesībsargs pēc iepazīšanās ar zvērinātas tiesu izpildītājas [...] 2018.gada 22.februāra atbildes vēstuli, kā arī, izvērtējot citu pārbaudes lietā esošo informāciju, kritiski vērtē apstākli, ka tiesu izpildītāja vairāk kā trīs gadus nebija veikusi visas nepieciešamās darbības, lai efektīvi izpildītu tiesas spriedumu par uzturlīdzekļu piedziņu Personas A labā. Proti, kā izriet no tiesībsarga rīcībā pieejamās informācijas, tad tiesu izpildītāja šajā laika periodā ir tikai iesniegusi nostiprinājuma lūgumu par piedziņas atzīmes ierakstīšanu uz parādnieka arestēto īpašumu, nekādas tālākas darbības spriedumā izpildē neveicot.

Tiesu izpildītāju likuma 45.panta pirmā daļa paredz, ka “zvērināts tiesu izpildītājs pēc savas iniciatīvas veic visus likumā noteiktos pasākumus un izmanto visus likumā paredzētos līdzekļus un metodes, lai ātri un kvalitatīvi pildītu tiesas un citu institūciju nolēmumus, kā arī veiktu citas sava amata darbības”. Tiesībsarga ieskatā, tiesu izpildītāja [...] izpildu lietā Nr.[...] par uzturlīdzekļu piedziņu Personas A labā nav veikusi visas iespējamās darbības, lai ātri un efektīvi tiktu izpildīts tiesas spriedums. Turklāt kā pati tiesu izpildītāja norādīja, tad “šajā gadījumā ir pieļaujama piedziņas vēršana uz parādnieka nekustamo īpašumu, jo piedzinējas prasījumu saprātīgā termiņā nav iespējams apmierināt, piemērojot citus piespiedu izpildes līdzekļus”. Līdz ar to, konstatējot, ka citu piespiedu izpildes līdzekļu piemērošana konkrētajā gadījumā nav lietderīga, tiesu izpildītājam jau laikus bija pienākums bez liekas dīkstāves un vilcināšanās vērsties zemesgrāmatu nodaļā un iesniegt nostiprinājuma lūgumu par piedziņas atzīmes ierakstīšanu uz parādnieka arestēto īpašumu. Savukārt pēc piedziņas atzīmes ierakstīšanas, tiesu izpildītājam bija pienākums atkārtoti vērsties pie procesa virzītāja ar pieteikumu par atļauju vērst piedziņu uz Personai C piederošo arestēto nekustamo īpašumu. Visbeidzot atzīmējams, ka minētā izpildu lieta par uzturlīdzekļu piedziņu nebūtu uzskatāma par tādu, kas prasītu sarežģītu procesuālo darbību veikšanu no tiesu izpildītājas puses, kā rezultātā tiesu izpildītājam nepastāvētu iespēju to ātrāk izpildīt. Kā arī tiesībsarga rīcībā nav informācijas, ka iesniedzējas vai, kādas citas personas vai iestādes dēļ, šī izpildu lieta tiktu kavēta. Savukārt apstāklis, ka pašlaik noris tiesvedība civillietā Nr.[...] Personas C prasībā pret Personu A par atbrīvošanu no uzturlīdzekļu parāda, nav nozīmes, jo: 1) prasība tiesā tika iesniegta tikai 2017.gada 24.aprīlī; 2) tiesvedība joprojām noris un tajā nav likumīgā spēkā stājies tiesas nolēmums; 3) turklāt ar Cēsu rajona tiesas 2017.gada 11.oktobra spriedumu prasība tika noraidīta.

Ņemot vērā iepriekšminēto, izpildu lietā Nr.[...] par uzturlīdzekļu piedziņu no Personas C Personas A labā, **ir konstatējams Personas A Satversmes 92.panta 1.teikuma, kā arī Konvencijas 6.panta 1.punktā noteikto tiesību uz efektīvu sprieduma izpildi pārkāpums.**

Saskaņā ar Tiesībsarga likuma 25.panta ceturto daļu tiesībsarga atzinumam ir rekomendējošs raksturs. Tādējādi tiesībsarga atzinums nekavē personu izmantot likumā noteiktos tiesību aizsardzības līdzekļus.

Vēršu uzmanību, ka ECT lietās “*Liġeres pret Latviju*” un “*Zuzane pret Latviju*” norādīja, ka attiecībā uz zvērināta tiesu izpildītāja darbībām tiesas sprieduma izpildes procesā likums paredz pietiekamus tiesību aizsardzības līdzekļus sūdzību par tiesu

¹⁵ Turpat, 67.punkts.

¹⁶ ECT 2003.gada 17.jūnija sprieduma lietā “Ruianu v. Romania”, pieteikums Nr.34647/97, 72.-73.punkts.

izpildītāju rīcību izskatīšanai¹⁷. Kā lietā “*Liéres pret Latviju*” uzsvēra ECT, tad iesniedzēju rīcībā bija vismaz divi tiesību aizsardzības līdzekļi viņu tiesību pārkāpuma gadījumā, vai ja viņas uzskatīja, ka tiesu izpildītājas rīcības dēļ viņām bija radušies papildu zaudējumi. Proti, saskaņā ar Civilprocesa likuma 632.pantu varēja vērsties ar sūdzību tiesā par tiesu izpildītāja rīcību vai bezdarbību sprieduma izpildes procesā, kā arī saskaņā ar Tiesu izpildītāju likuma 33. un 39.pantu Latvijā pastāvošās obligātās apdrošināšanas ietvaros tiesu izpildītājiem bija pienākums apdrošināt savu profesionālo darbību, un, neatkarīgi no disciplinārās vai krimināltiesiskās atbildības, viņu radītos zaudējumus apdrošināšanas iestāde sedza no zvērināta tiesu izpildītāja apdrošināšanas atlīdzības uz apdrošināšanas līguma pamata¹⁸.

Nemot vērā iepriekšminēto, aicinu Jūs sākotnēji vērsties pie zvērinātas tiesu izpildītājas [...] ar lūgumu pēc iespējas ātrākā laikā vērsties pie procesa virzītāja ar pieteikumu par atļauju vērst piedziņu uz parādnieka arestēto nekustamo īpašumu. Gadījumā, ja Jūs neapmierinās tiesu izpildītājas sniegtā atbilde, vai kā citādi izpildes procesā tiks aizskartas Jūsu tiesības vai likumiskās intereses, Jums atbilstoši Civilprocesa likuma 632.panta nosacījumiem pastāvēs tiesības pārsūdzēt tiesu izpildītājas darbības rajona (pilsētas) tiesā pēc tiesu izpildītāja amata vietas 10 dienu laikā no pārsūdzamās darbības izdarīšanas dienas vai dienas, kad Jums par to kļuvis zināms.

Savukārt saskaņā ar Tiesu izpildītāju likuma 39.panta pirmo un otro daļu “ja zvērināts tiesu izpildītājs vai zvērināta tiesu izpildītāja palīgs, veicot profesionālo darbību, savas darbības vai bezdarbības dēļ ir nodarījis kādam zaudējumus, neatkarīgi no zvērināta tiesu izpildītāja disciplinārās vai krimināltiesiskās atbildības šos zaudējumus apdrošināšanas iestāde sedz no zvērināta tiesu izpildītāja apdrošināšanas atlīdzības uz apdrošināšanas līguma pamata. Prasības par zaudējumiem, kuri radušies saistībā ar zvērināta tiesu izpildītāja vai viņa palīga profesionālo darbību, iesniedzamas pilsētas (rajona) tiesai atbilstoši zvērināta tiesu izpildītāja amata vietai”. Ja uzskatāt, ka zvērinātas tiesu izpildītājas [...] bezdarbības dēļ izpildu lietas Nr.[...] ietvaros Jums ir tikuši nodarīti zaudējumi, Jums pastāv tiesības vērsties ar attiecīgu prasību vispārējās jurisdikcijas tiesā.

Ar šo atzinumu pārbaudes lieta tiek pabeigta.

Ar cieņu
tiesībsargs

J.Jansons

Malojlo 67686768

¹⁷ Sk. ECT 2011.gada 28.jūnija sprieduma lietā “*Liéres pret Latviju*”, pieteikums Nr.17/02, 95.punktu un 2013.gada 21.maija lēmuma lietā “*Zuzane pret Latviju*”, pieteikums Nr.33674/02, 65.punktu.

¹⁸ ECT 2011.gada 28.jūnija sprieduma lietā “*Liéres pret Latviju*”, pieteikums Nr.17/02, 95.punkts.